

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kuronen, Marjo

Title: Sosiaalityön historiallisia käännteitä paikallistamassa

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © 2020 Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti

Rights: CC BY-NC-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Kuronen, M. (2020). Sosiaalityön historiallisia käännteitä paikallistamassa. Janus: sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, 28(4), 416-418.

<https://doi.org/10.30668/janus.100459>

Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.
 Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002)
 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.
 1. painos. Helsinki: Tammi.

SOSIAALITYÖN HISTORIALLISTA KÄÄNTEITÄ PAIKALLISTAMASSA

Marjo Kuronen: *PhD, sosiaalityön professori, Jyväskylän yliopisto*

Johanna Moilanen & Johanna Annola & Mirja Satka (toim.): *Sosiaalityön käänneet*. SoPhi, Jyväskylä. 2020, 301s.
 Verkossa avoimesti saatavana osoitteessa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8041-2>

Uusin sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja, Johanna Moilanen, Johanna Annolan ja Mirja Satkan toimittama *Sosiaalityön käänneet* julkaistiin sosiaalityön tutkimuksen päivillä Kuopiossa helmikuussa 2020. Se paneutuu sosiaalityön, mutta laajemminkin sosiaalipalveluiden ja sosiaaliturvan suomalaiseen historiaan eri tulokulmista. Kirjoittajina on sekä sosiaalityön että historian tutkijoita, mikä on avaus hedelmälliselle monitieteiselle vuoropuhelulle. Näiden tieteenalojen suhteita tarkastelevat kirjassa erityisesti toimittajat johdannossaan sekä osin myös Juha Hämäläinen ja Timo Toikko kirjan päättävässä historiatietoisuuden merkitystä käsittelevässä luvussa.

Teos on jaettu, ehkä vähän keinotekoisesti, neljään osaan, jotka on nimetty Toimijoiden tarinat ja modernisaatio, Ammatillisten menetelmien tarinat, Ammattikäytäntöjen tarinat

ja viimeisenä osana Historian tietämisen merkitys, joka sisältää vain edellä mainitun Hämäläisen ja Toikon luvun. Muissa osissa on kolme lukua kussakin.

Ensimmäisen osan avaa Johanna Annola tarkastelemalla neljän köyhäntalon ja sittemmin kunnalliskodin johtajan, Hanna Tammisen, Dagmar Forssin, Elin Aarrevaaran ja Maria Pennasen kokemuksia vuosilta 1890–1960. Pitkälle 1900-luvulle köyhäinhuolto perustui laitospäiseen järjestelmään, joka tarjosi perusturvan niille, joilla ei ollut riittävästi varallisuutta tai perhettä huolehtimassa. Köyhäntalon johtaja oli sosiaalialan ensimmäinen naisille soveliaaksi katsottu ammatti, johon oli tarjolla jonkinlaista koulutustakin. Köyhäntalot ja kunnalliskodit pyrkivät olemaan pitkälti omavaraisia, joten johtajan tuli tuntea niin maanviljelystä, taloutta kuin hoivatyötäkin. Annola kuvaakin aineistosta kuultavaa uupumusta ja yksinäisyyttä, mutta myös virinnyttä ammattilypeyttä vaativasta tehtävästä.

Minna Harjula on puolestaan haastatellut yhden kaupungin kahden sukupolven kunnallisia sosiaalityöntekijöitä. Ensimmäiset 23 haastattelua on tehty 1980-luvun lopulla ja uusimmat 13 haastattelua 2018. Heidän kokemuksensa kantavat sotien jälkeisestä ajasta nykypäivään saakka. Haastattelut kertovat sosiaalityön ammatillistumisesta ja akatemisoitumisesta ja pyrkimyksestä pois köyhäinhuollollisesta painolastista, mutta samalla jatkumona tietystä asiakaslähtöisestä orientaatiosta, jota molemmat sukupolvet ovat pyrkineet toteuttamaan. Harjulan tutkimus tulee kirjassa lähimmäiseksi sosiaalityön 'ydintä' ja kerätty aineisto on jo sinällään tärkeä

ja toivoisin sen olevan laajasti tutkijoiden hyödynnettävissä.

Ensimmäisen osan päättää Pirkko-Liisa Rauhalan ja Timo Harrikarin luku, jossa he analysoivat sosiaalityön historiaa ja käännteitä modernisaation ja kansainvälisten vaikutteiden valossa. Luku on otteeltaan muista, suomalaiseseen kontekstiin ja rajatun ilmiön analyysiin perustuvista luvuista poikkeava, ja käsittelee paljon samoja teemoja kuin kirjoittajien edellisenä vuonna ilmestynyt kansainvälinen teos. On kuitenkin hyvä, että lukijat saavat sen kiinnostavista keskusteluista väläyksen myös suomaksi.

Toisen osan kolme lukua käsittelevät kukin tiettyä suomalaisen sosiaalihuollon osa-aluetta ja niiden historiallista kehittymistä: psykososiaalista päihdetyötä, perheasioiden sovittelua sekä kasvatus- ja perheneuvolatyötä, tehtäväkenttiä, joista on olemassa vain vähän tutkimusta. Kaikki kolme lukua perustuvat pääosin aiempaan kirjallisuuteen ja dokumenttiaineistojen analyysiin. Katja Kuusisto ja Johanna Ranta esittävät, että suomalaisen päihdetyön erityispiirteenä on sosiaalityön pitkäaikainen ja vahva rooli, joka tosin on viime vuosikymmeninä kaventunut lääketieteellisen otteen puristuksessa. Psykososiaalisen lähestymistavan ja samalla sosiaalityön kulta-ajaksi he jäsensivät ajan 1950-luvulta 1980-luvulle, jolloin päihdeongelmat kytkettiin vahvasti yhteiskunnallisiin ongelmiin, tutkimustieto lisääntyi ja työmenetelmiä kehitettiin.

Eroauttaminen on viime vuosina nousut vahvasti kehittämisen kohteeksi ri-

taisten erojen, huoltajuusriitojen ja josain määrin myös niihin kytkeytyvän väkivallan noustua esiin niin ammattikäytännöissä kuin mediajulkisuudessaakin. Siksi Marina Bergman-Pyykkösen, Vaula Haaviston ja Synnöve Karvinen-Niinikosken perheasioiden sovittelun historiallisia vaiheita tarkasteleva luku on erityisen kiinnostava ja antaa perspektiiviä nykykeskusteluihin. Vaiheet kytkeytyvät myös avioliiton ja -eron saamiin yhteiskunnallisiin merkityksiin. Kirjoittajat kiteyttävät perheasioiden sovitteluun eri aikoina liittyneet jännitteet ihmisten itsemääräämisoikeuden ja yhteiskunnallisen (perhemoraalin) kontrollin jännitteiksi.

Perhetematikassa pitäytyy myös Sirkka Alhon kasvatus- ja perheneuvolatyötä käsittelevä luku. Hän analysoi sen historiaa viiden avainkäänteen kautta, jotka ajoittuvat 1800-luvun lopulta nykypäivään. Kuten Kuusisto ja Ranta päihdetyön yhteydessä, myös Alho näkee kasvatus- ja perheneuvolatyön psykososiaalisena sosiaalityönä, joka on alusta saakka toteutunut enemmän tai vähemmän toimivassa moniammatillisessa yhteistyössä ja suhteessa muihin palvelujärjestelmiin.

Ammattikäytäntöjen historiaa tarkastelevan osan aluksi Paula Salenius, Antti Malinen ja Pirjo Markkola analysoivat lastensuojelun perhehoidon sääntelyä ja käytäntöjä Suomen ensimmäisen lastensuojelulain aikaan 1930-luvun puolivälistä 1980-luvun alkuun. Tutkimuksen virittäjänä on ollut muutama vuosi sitten valmistunut lastensuojelun sijaishuollon menneisyyselvytys, joka hätkähdyttävästi osoitti perhehoidon epäkohtia ja lasten kaltoinkohtelua si-

joitusperheissä. Perhehoidon kriittinen analysointi on tärkeää paitsi siksi, että se on jäänyt laitoshoidon tutkimuksen varjoon, myös perhemuotoisen hoidon idealisoinnin ja priorisoinnin vuoksi.

Lastensuojelun historiaa tarkastelevat myös Johanna Moilanen ja Johanna Kiili käsittelemällä suojeluvalvonnan muuttumista tukihenkilötoiminnaksi paneutuen erityisesti lasten ja aikuisten suhteiden muutokseen hyödyntäen Bourdieun relationaalista sosiologiaa. Heidän mukaansa siirryttäessä suojeluvalvonnasta tukihenkilötoimintaan 1960- ja 70-lukujen taitteessa, aikuisen auktoriteetin ja lasten kontrollin ja yhteiskuntakelpoisiksi kasvattamisen sijaan ideaaliksi muotoutui tasavertainen suhde ja kontrollin sijasta tukeminen. Myös lasten oikeudet alkoivat saada enenevästi sijaa. He tulkitsevat muutosta sukupolvisuhteiden jopa radikaalina murroksena, mutta vanha ja uusi elivät käytännöissä kuitenkin limittäin.

Osan lopuksi Marko Tikka analysoi vuonna 1919 alkanutta sotilasavustusta yhtenä ensimmäisistä sosiaaliavustuksista ja avustuksena, jota avustettavan ei tarvinnut maksaa takaisin. Hän tarkastelee erityisesti avustuksen myön-

tämistä kunnan poliittisten päättäjien tehtävänä ja osana kehittyvää kunnallista demokratiaa. Hän näkee sotilasavustuksen myös merkittävänä avauksena suomalaisen hyvinvointivaltion kehittymiselle ja uudentalaiselle ajattelulle.

Suomessa on toistaiseksi tehty melko vähän sosiaalityön historiaan puretuvaa tutkimusta ja se on keskittynyt ennen kaikkea lastensuojelun historiaan. Lasten ja perheiden kanssa tehtävän työn kehittyminen saa tässäkin teoksessa näkyvän sijansa, mutta myös muita sosiaalialan kenttiä on mukana ja niiden analysoitavat käänneet myös linkittyvät toisiinsa. Teos on tervetullut lisä suomalaisen sosiaalityön historiatietoisuuden kasvattamiseen, vaikka yksi kirja ei tietenkään kaikkia tutkimuksen aukkoja pysty paikkaamaan. Kirjan toivoisi tulevan myös opetuskäyttöön, sillä opiskelijoiden on tärkeää nähdä sosiaalityön käännteitä ja pitkiä linjoja, jotta nykykäytännöt eivät näyttäytyisi heille ainoina mahdollisina. Kirjan opetuskäyttöä ja muutenkin saatavuutta helpottaa sen julkaiseminen avoimena sähköisenä kirjana, vaikka olisin toivonut, että halukkaat voisivat myös hankkia oikean kirjan käsiinsä.